

het huis van

JACOB FREDERIK MULLER, alias SJAKO van 1690 tot 1718

adres **ELANDSGRACHT 69-77**

tekst **LEONOOR WAGENAAR** foto's **PETER ELENBAAS**

Er is een oude familiefoto van de huurkazerne waar Sjako, rover, inbreker en moordenaar, met zijn vriendin, de hoer Griet Lammers, zo'n 170 jaar ervoor zijn bedstee had. In die tijd moet het al een bouwval zijn geweest en toen Wim Hemkers overgrootvader, C.W. Hemker, de foto in 1885 nam, was het fort (zoals zo'n groep huizen werd genoemd) rijp voor de sloop. Dat was, nadat Hemker het geheel voor 60.000 guldens had gekocht, een jaar later ook hun bestemming. Hemker zette er de panden no. 69 tot 77 neer. En dat de huizen nu nog steeds geen scheurtjes vertonen, komt doordat de bouwput extra diep is gegraven; tot in de riolen zochten de slopers naar de verborgen schat van Sjako.

Zo werd rijtuigschilder Hemker huisjesmelker en hoewel de vier achterkleinzons een knappe betrekking hebben, verhuren ze de woninkjes nog steeds. En de foto? Het origineel ligt in het Gemeentearchief, een afbeelding staat op www.elandsgracht.nl en een deel hangt, sterk uitvergroet, in de etalage van Hemkers woning op nr 73. Met twee gelvstenen, één van het fort en één met de roverhoofdman.

Jacob Frederik Muller werd in 1690 in Hamburg geboren en groeide op voor galg en rad, letterlijk: op zijn 28ste werd hij op de Nieuwmarkt 'levendig geradbraakt', met als verdere bepalingen dat 'zijn hoofd met een bijl afgekapt en verders zijn ligchaam buiten op een rad, het hoofd op een pen, en een pistool daarboven gezet worden'. Had hij dit einde verdiend? Wim Hemker: "Sjako was een ordinaire misdadiger, maar is de geschiedenis ingegaan als een soort Robin Hood. En hij wist altijd uit handen van de schout te blijven. Het fort was een wirwar van gangen en vluchtweggetjes; zo moet achter de bedstee een koker zijn geweest die door middel van valluiken naar de andere etages leidde en uiteindelijk naar een geheime uitgang." Zijn verherlijking is een beetje de schuld van stadschroniqueur Justus van Maurik, die rond 1900 in *Toen ik nog Jong was* beschrijft hoe hij een oude man heeft geïnterviewd. Hemker: "Diens grootvader zaliger zou Sjako bij een ontsnapping hebben geholpen en rijkelijk zijn beloond. Sjako was 'een edelaardig mensch, die alleen van de rijken gapten, dat zegt iedereen die 'm gekenne heit.' Zeker is dat hij een fuifnummer was, die na een inbraak in herberg De Roskam bij het Haarlemmerplein ging brassen."

Maar als je er het 'Verslag van syn proces en vonnis uitgesproken tot Amsterdam in den jaare 1717' op naleest, was hij ook een moordenaar die een bejaarde vrouw bij een inbraak 'de handen en voeten 't zaamgebonden en haer hals met zulken geweld omgedraait, dat des wervelbeenderen van haer hals uyt den anderen gewrongen waren en dood op haar bed gevonden is'. Ook blijkt dat hij in 1714 in Den Haag was veroordeeld om 'publyk op het schavot de strop om zijn hals aan een paal strengelijk gegezelt en met het stadsbrandmerk geteekend te worden en verders tot het Tugthuis verwezen om 25 jaren door den arrebeid van zijn handen zijn kost te verdienen.' Maar hij ontsnapte en werd pas in 1717 weer gepakt. Hij ontsnapte weer, maar was zo overmoedig dat hij na een volgende inbraak ging feesten in een dansent, waar hij weer werd aangehouden.

Deze crimineel moeten we toch gedenken, omdat hij, volgens archivaris Lodewijk Wagenaar, de uitvinder van de schuifladder was. Te zien in het Amsterdams Historisch Museum, met Sjako's koevoet.

